

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Locato Et Conducto. Titulus XVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

certum tempus, modico constituto pretio: praesumitur pignus, & non venditio.

Innocentius III. Episcopo Pallenen. a

Ad nostram b noveris audientiam pervenisse, quod a cum R. laicus dator praesentium, ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem contra usurarios editum c, possit in posterum conveniri, domos & olivas recepit ab eodem titulo emptionis, cum revera contractus usurarius ageretur d: quod patet ex eo, quod creditor debitori promissis, quod quandoque a septennio usque ad novennium daret lx. uncias tarenorum, quae vix dimidiam e justis precii contingebant, domos ejus restitueret & olivas. Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrociniati f non debent: mandamus, quatenus si res ita se habet, instrumentum venditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios non obstante, praedictum M. ad restituendas domos & olivas ei, ad quem debent hereditario jure devolvi (cum debitor sit viam universae carnis ingressus) per poenam in Lateran. concilio contra usurarios promulgatam, appellatione remota compellat.

CAP. VI.

Venditor deceptus ultra dimidiam justis pretii, agere potest, ut restituat pretium acceptum restituitur, vel justum pretium supplicatur, & in hoc electio est emptori. h. d. secundum Antonium.

Idem Episcopo & Archiepiscopo Vrbinate.

Cum causa g, qua inter oconomum monasterii sancti Martini de monte ex parte una, ac cives Viterbenses super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu ventilata, cum constitisset nobis monasterium in venditione ultra dimidiam justis pretii fuisse deceptum: sententiam decrevimus, ut praefati cives aut recepto pretio possessiones restituere memoratas, aut supplerent, quantum constaret legitime venditionis tempore justo pretio defuisse.

CAP. VII.

Trius casus, in quibus re evicta non tenetur venditor emptori restituere.

Gregorius nonus.

Venditori post b institutum contra se iudicium, quis dimiserit, ut rem venditam sibi defenderet nunciare, vel contumaciter absuit tempore sententiae promulgatae, seu per in iuriam sententia lata fuit, de evictione iuxta legitimas sanctiones agere non valebit.

DE LOCATO ET CONDUCTO.

TITVLVS XVIII.

CAP. I.

Excommunicati sunt magistri & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conduxerunt hospitium alicuius magistrorum vel scholarum, sine eorum consensu.

Clemens tertius.

In rescripto a literarum Tusulanen. Episcopi nobis innotuit, quod cum civitatem Bonon. tempore suae legationis intrasset: [1 & 7] Constitutum factam ab Episcopo Portuen. Apostol. sed. leg & a praedicto Tusulanen. Episcopo postmodum confirmatam, videlicet ut nullus magistrorum & seu scholarum super conducendis alicuius hospitium in laetorem & pra-

a Pallenen. al. cap. Pall. en. b C. i. de empt. in 3. compila. c editum. d existisset. e dimidiam. f debet. l. si in fraudem. C. de leg. l. i. lex dolo. De dolo. In relictus. Auth. frve a me. Cad. Vellejan. g C. i. cod. in 3. comp. h Vid. Anton. Gomez. tom. 2. Var. res. l. c. de empt. & vend. i Cun. eod. tit. in 2. comp. k Appellatione magistrorum comprehenduntur Doct. utriusq. iura. leg. miter. & l. i. qui ff. ex quib. caus. majores.

iudicium habitantium audeat hospitem convenire, nisi prius confiteretur tempus conductionis elapsum, vel inquilini in hoc suum favorem praestiterint & consensum; cum idem Fortuen. sub excommunicatione a hoc prohibuit, & alter sub poena anathematis idem decrevit observandum: ratam b esse decernimus, & auctoritate Apostolica confirmamus: Statuentes, ut a te frater Episcopo & tuo quolibet successore hoc singulis annis in communi audientia magistrorum atque scholarum recitetur.

[I Invenit ibi fuisse a bo. me. vv. quendam Portuen. Episcopo constitutum, & sub excommunicatione prohibitum, ne aliqui scholares hospitium majoris mercedis promissione conducerent, ut ea sibi vel majori gloria studio, quasi potentiores in expensis apparere volentes, vel privata utilitati commodo vendicarent. Unde ipse sollicita provisione consideras, quod huiusmodi conditioni improbitas & discordia fontem, & impedimenta non modica pareret studiorum: praedictam.]

CAP. II.

Persona ecclesiastica locare possunt proventus decimarum huiusmodi quibus conditio ecclesiae sit melior, statuto diocesano contrario non obstante: & eadem ratio est de aliis rebus ecclesiae.

Innocentius III. Abbati & conventui S.

Perri Fratell. Londin. c

diacef.

Vestra nobis relatio declaravit, quod cum ad firmam fructus vestrarum dare consueveritis decimarum: infra. Diocesi. Episcoporum statuto contrario non obstante, vestrarum decimarum proventus illis libere locare potestis, cum quibus ecclesiae vestrae conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur extendi.

CAP. III.

Propter sterilitatem gravem conductori sine culpa sua contingentem, remittitur pensio pro rata, nisi possit cum ubertate praecedentis vel sequenti temporis compensari. h. d. usq. ad 5. verum.

Gregorius IX.

Propter d sterilitatem adficietem magno incommodo conductores, vitio rei, sine e culpa coloni, seu casu fortuito contingentem f, colonis ecclesiae tuae pro rata pensionis remissio est facienda, nisi cum ubertate praecedentis g, vel subsequenti anni valeat sterilitas compensari.

Tonantur hic quatuor casus, in quibus inquilinus potest ante tempus conductionis finita licite expelli. Abbas.

Verum invito inquilino domum inhabitare vel reficere poteris, si necessitas (quae tamen non imminet locationis tempore) id exposcat: remissa sibi pro residuo temporis pensione: qui etiam inde rationabiliter amoveretur, si perversè ibi fuerit conversatus, vel cum canonem per biennium non solvisset, sibi satisfactione celer non providit. b

CAP. IV.

Emphyteuta ecclesiae meliorationes suas vendere non potest, nisi servari his, de quibus hic. Et si contra fecerit, vel canonem per biennium non solverit, nec moram postea celeriter purgaverit, iuste potest expelli.

Idem.

Potuit emphyteuta (ecclesia primitus requisita, eique nunciato, quantum sibi ab aliis offertur i, si nolle se

a Al. sub poena excommun. b ratum. c Lexonenf. al. London. d Vid. Ant. Gomez. tom. 2. Var. res. c. 3. Arizon. Pennellum in l. 2. C. de refund. vend. pari. 1. c. 3. Parisium cons. l. 1. Guid. Pap. dec. 630. e & sine culpa. f contingente. g sequenti. h praevidetur. i Vid. l. 1. §. si rem. ff. dep. & l. domus. §. 2. & utrobique. Bari. ff. de leg. 1.

has tunc... n. a b... mandam... resse ne... differret... itione... od pra... imparal... & Syl... n pollet... tro em... enditio... vetit d... contri... mus esse... ceptose... abito, &... onachus... vovagis... ad que... me... que in... ne pres... dicitur... abito no... o fover... & om... it: em... itit u... iam m... quem... dicitur... cessant... que qua... aliq... B. mo... & f... g... d... m... d... m... d... d... & qua... et con... praes... conside... ti: re... ux pra... non... d... d... re, pat... an omni... untur... e. d. fr... a 2. comp... al per p... certum

emere dixerit, vel à denunciationis tempore duorum (spacium mensium sit elapsum) meliorationes & jus sibi competens alius vendere, qui ab emptione hujusmodi minime prohibentur. Emphyteuta quoque secus præsumendo, vel cessando in solutione canonis per biennium (nisi ceteri satisfactione postmodum sibi confutere studuisse) justè potuisset repelli. *a* Non obstante, quòd ei ut canonem solveret, non extitit nunciatus: cum in hoc casu dies statuta pro domino interpellat. *b*

DE RERVM PERMVTATIO-
NE.

TITVLVS XIX.

CAP. I.

Princeps potest rem ecclesiasticam immobilem per permutationem adquirere, data re meliori vel equali. *b. d.* Et in hoc quod dicit, vel equali, est casus notabilis.

Ex concilio apud Silvan.

Si princeps voluerit rem mobilem sanctis locis præstare, & accipere ab eis aliam immobilem, eoque modo de communi voluntate permutationem contrahere: licet ei hoc facere, si causa rationabilis id exposcat, & res quam præstiterit, major fuerit, vel æqualis: pragmatica sanctione super hoc promulgata.

CAP. II.

Permutatio rerum ecclesiasticarum facta in casu non concessio, seu non seruata solemnitate iuri, est revocanda per successorem.

Ex concilio Beluacen. *c*

VT commutationes rerum ecclesiasticarum, quæ ab antecessore inconsultè factæ sunt, ab eo qui successor est, emendentur.

CAP. III.

Mancipia ecclesiæ non debent permutari nisi ad libertatem, vel nisi sint fugitiua. *b. d.* cum c. sequenti.

Ex concilio [apud Silvan.]

Mancipia ecclesiastica, nisi ad libertatem, non conueniunt commutari: videlicet ut mancipia, quæ pro ecclesiastico homine dabantur, in ecclesiæ seruitute permancant, & ecclesiasticus homo, qui commutatur, fruatur perpetua libertate, quod enim semel Deo consecratum est, ad humanos usus transferri non decet.

CAP. IV.

Serui ecclesiæ cum prophani permutari non possunt, nec alienari, nisi sint fugitiui.

Ex eodem.

Injustum videtur & impium, ut mancipia, quæ fideles Deo, & sanctis ejus pro remedio anime suæ consecraverunt, cuiusvisque muneris mancipio, vel commutationis commercio iterum in seruitutem secularium redigantur, cum canonica auctoritas seruos tantummodo permittat distrahi fugitivos. Et idè ecclesiarum rectores summo perè caveant, ne elemosyna unius, alterius peccatum fiat. Et est absurdum, ut ab ecclesiastica dignitate seruus discedens, humanæ sit obnoxius seruituti.

CAP. V.

Præbenda pacto præcedente permutari non possunt: Episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas.

Vrbanus tertius.

Questum est ex parte ius, si commutationes fieri valeant præbendarum, cum commutatio dignitatum in Toronen. concilio fuerit interdicta: [*i* & infra.] Generaliter & itaque teneas, quòd commuta-

a Vid. d. insulam. & ibi Doc. ff. de verb. oblig. *b* interpellat. *c* Refertur in conc. Meld. c. 73, tanquam ex conc. apud Beluac. Dur. l. 2. de c. 177. l. 1. v. p. 3. c. 261. & c. 7. eod. tit. in 1. comp. *d* Ca. 1. eod. tit. in 2. comp. vid. notata in c. majoribus. sup. de præb. vid. Aegid. Bellarm. et alii. de benef. permut. *e* igitur.

tionem præbendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pacto præmissa, quæ circa spiritualia vel connexa spiritualibus labem cominet semper simonia.

Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, & citè poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut quæ uni loco minus sunt utiles, alibi valeant utilius exercere.

[*1* Sunt enim quidam qui præbendam suam cedunt, & juri renunciant, ut majorem præbendam obtineant, vel ex hoc certam summam pecunie consequantur, quod quidem honestati est contrarium, & simoniam præcuditio continet pravitatem.]

CAP. VI.

Ecclesiæ jure proprietate possunt ad invicem permutari: & possessiones earum etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pecuniis suppleri.

Clemens tertius.

Ad quaestiones *a* solvendas: & infra. Intelleximus ex literis tuis, quòd dux conventuales ecclesiæ sunt in tua diocesi constitutæ, quarum utraque parochialem habet ecclesiam cum possessionibus magis alteri, quam sibi vicinam. Illis autem desiderantibus permutare eas, cum illarum altera respectu meliorum proventus plus abundet, & idè sibi postulet adici certam summam pecunie numeratæ, ut sic ad æqualitatem permutationis valeant pervenire, utrum possit id licitè fieri, exitit debitarum: [*1* & infra.] Respondemus, quòd cum de d. t. c. parochialibus ecclesiis per se queat commutatio celebrari, & in permutatione possessionum per se non sit inhibitum, si altera ratione possessionum alteri præponderet, pecuniam posse refundi de ipsarum possessionibus ad invicem, prout visum fuerit expedire: restat contra pecuniam quantitate poterit contractus permutationis inihi, sic tamen *d*, quòd illi contractus nequaquam libi invicem misceantur.

[*1* Quam ob causam sed. Apost. consulisti. Licet itaq. tua discretio in industria ignorare minimè putemus, quid super eodem articulo sit agendum: nihilominus tua prudentia.

CAP. VII.

Beneficia sua perdans, qui ea propria permutat auctoritate.

Innocentius III. Senon. Archiepiscopus.

Vm olim *a* magister S. & B. Archidiaconatus & preposituram ad invicem commutassent: [*1* & *2*.] Licet prædictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione confessus, idem tamen B. eam inficiabatur canonè, proponens, quòd ipse preposituram sine conditione qualibet resignavit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconatus fuerat assecutus: [*2* & *3*.] Cum ergo nobis constaret, quòd ipse suum præfuit permutationi consensum; prædictus autem magister suum publicè fatetur errorem: & hunc preposituram, & illum archidiaconatus curavimus spoliare, super hoc definitivam, contra eos sententiam proferentes.

[*1* Magister ejusdem obtentu causam super hoc bona me. Nescio. Episcopo diocesis delegandam. Curio, idem B. ad preposituram nostram postmodum accessisset, ut in negotio sui suscipere procederet, obtentu ipsius d. fil. Abbatem Cluniacensem Episcopo diocesis adjuvandum: verum cum præter Abbatem ipsius non fuisset a delegato pariter ipsa in causa processum, utiq. partium se nostro conspectu presentavit, & auctoritatem obtinuit certam nobis, &c.]

[*2* Licet magister ipse proponeret ex adverso, ipsam sententiam de permutatione tractasse, & complevisse eadem in manibus ven. fr. Edusen. Episcopi quod tractaverat possesse. Verum speridit B. delegati nostri non desereret, inò certum

a Ca. eod. tit. in 2. comp. *b* permutatione, *c* prædictum, *d* alio, sic tamen quod contractus nequaquam sit ad invicem misceantur. *e* Ca. eod. tit. in 1. comp. *f* al. preposituram permutationi assensum. delegati